ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
UNIVERSITY OF PATRAS

ΑΝΟΙΚΤΑ ακαδημαϊκά μαθήματα ΠΠ

Αρχαία Ελληνική Ιστορία

Ενότητα 9: Σικελική εκστρατεία – Τριάκοντα τύραννοι

Αγγελική Σύρκου
Τμήμα Φιλολογίας

BY NC SA

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΕΣΠΑ 2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

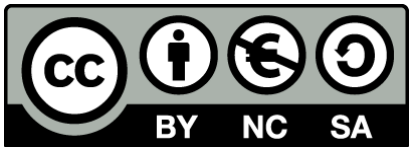

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Πατρών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σκοποί ενότητας

- η κατανόηση των συνεπειών του Πελοποννησιακού πολέμου και για τις δύο εμπόλεμες δυνάμεις.

Περιεχόμενα ενότητας

- Στην ενότητα περιλαμβάνονται τα γεγονότα της Σικελικής εκστρατείας (415-413 π. Χ.), καθώς και όσα ακολούθησαν την αποτυχία της (Δεκελεικός πόλεμος, επανάσταση του 411 π. Χ.). Παρουσιάζονται, επίσης, τα τελευταία γεγονότα του Πελοποννησιακού πολέμου μέχρι την ήττα στους Αιγός ποταμούς, αλλά και το καθεστώς τον Τριάκοντα τυράννων.

Β΄ φάση του Πελοποννησιακού πολέμου

Σικελική εκστρατεία

415 – 413 π. Χ.

Ο Θουκυδίδης για την Σικελική εκστρατεία (6.8.1 – 6.8.4)

τοῦ δ' ἐπιγιγνομένου θέρους ἅμα ἦρι οἱ τῶν Ἀθηναίων πρέσβεις ἦκον ἐκ τῆς Σικελίας καὶ οἱ Ἐγεσταῖοι μετ' αὐτῶν ἄγοντες ἑξήκοντα τάλαντα ἀσήμου ἀργυρίου ὡς ἐς ἑξήκοντα ναῦς μηνὸς μισθόν, ἃς ἔμελλον δεήσεσθαι πέμπειν. [2] καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκκλησίαν ποιήσαντες καὶ ἀκούσαντες τῶν τε Ἐγεσταίων καὶ τῶν σφετέρων πρέσβεων τά τε ἄλλα ἐπαγωγὰ καὶ οὐκ ἀληθῆ καὶ περὶ τῶν χρημάτων ὡς εἴη ἑτοῖμα ἔν τε τοῖς ἱεροῖς πολλὰ καὶ ἐν τῷ κοινῷ, ἐψηφίσαντο ναῦς ἑξήκοντα πέμπειν ἐς Σικελίαν καὶ στρατηγοὺς αὐτοκράτορας Ἀλκιβιάδην τε τὸν Κλεινίου καὶ Νικίαν τὸν Νικηράτου καὶ Λάμαχον τὸν Ξενοφάνους, βοηθοὺς μὲν Ἐγεσταίοις πρὸς Σελινουντίους, ξυγκατοικίσαι δὲ καὶ Λεοντίνους, ἤν τι περιγίγνηται αὐτοῖς τοῦ πολέμου, καὶ τἆλλα τὰ ἐν τῇ Σικελίᾳ πρᾶξαι ὅπῃ ἂν γιγνώσκωσιν ἄριστα Ἀθηναίοις. [3] μετὰ δὲ τοῦτο ἡμέρᾳ πέμπτῃ ἐκκλησία αὖθις ἐγίγνετο, καθ' ὅτι χρὴ τὴν παρασκευὴν ταῖς ναυσὶ τάχιστα γίγνεσθαι, καὶ τοῖς στρατηγοῖς, εἴ του προσδέοιντο, ψηφισθῆναι ἐς τὸν ἔκπλουν. [4] καὶ ὁ Νικίας ἀκούσιος μὲν ἠρημένος ἄρχειν, νομίζων δὲ τὴν πόλιν οὐκ ὀρθῶς βεβουλεῦσθαι, ἀλλὰ προφάσει βραχείᾳ καὶ εὐπρεπεῖ τῆς Σικελίας ἁπάσης, μεγάλου ἔργου, ἐφίεσθαι, παρελθὼν ἀποτρέψαι ἐβούλετο, καὶ παρῄνει τοῖς Ἀθηναίοις τοιάδε.

Η σικελική εκστρατεία 415-413 π. Χ.

- Οι Σπαρτιάτες στέλνουν στις Συρακούσες ενισχύσεις με τον **Γύλιππο**, ο οποίος διώχνει τους Αθηναίους από τις θέσεις τους, αναδιπλώνονται στο ακρωτήρι Πλημμύριο, όπου περικυκλώνονται οι Αθηναίοι και εκεί σκοτώνεται ο **Λάμαχος.**
- Ο **Νικίας** ζητά την ανάκλησή του αλλά οι Αθηναίοι αντ' αυτού στέλνουν ενισχύσεις (**73 τριήρεις**) με αρχηγό το **Δημοσθένη.** Ο Δημοσθένης επιχειρεί να καταλάβει τις **Συρακούσες** αλλά αποτυγχάνει. Και ενώ έπρεπε να φύγουν, ο Νικίας αρνείται αρχικά και μετά καθυστερεί επικαλούμενος μια έκθλιψη σελήνης, ως κακό οιωνό.
- Τότε επιτίθενται οι **Συρακούσιοι, καταστρέφουν μέρος του αθηναϊκού στόλου** και **αποκλείουν όλες τις εξόδους**. **Πανωλεθρία Αθηναίων στο Ασσίναρο** → 40.000 Αθηναίοι και σύμμαχοι θανατώθηκαν, ενώ, όσοι κλείστηκαν στα λατομεία, πέθαναν από δίψα ή πουλήθηκαν ως δούλοι.

Η Αθήνα μετά την καταστροφή- Δεκελεικός πόλεμος 413 -404 π. Χ.

- Την άνοιξη του 413 π. Χ. **οι Σπαρτιάτες καταλαμβάνουν τη Δεκέλεια → 20.000 δούλοι** (οι περισσότεροι τεχνίτες που εργάζονταν στα **μεταλλεία** του **Λαυρίου**) δραπετεύουν προς τον εχθρό.
- **Ο Αλκιβιάδης** είχε αναφέρει στους Σπαρτιάτες ότι από την κατάληψη της Δεκέλειας οι Αθηναίοι θα χάσουν τα εισοδήματα τους. Υποθέτουμε ότι μεγάλο μέρος των φυγάδων προερχόταν από τα μεταλλεία.
- **Διπλό χτύπημα** για τους Αθηναίους: **χάνουν τα εισοδήματά** τους και **τα μέσα** για τη συνέχιση του πολέμου. Ο στόλος είχε καταστραφεί και ο επισιτισμός δεν είχε εξασφαλιστεί.

Δεκελεικός πόλεμος 413 -404 π. Χ.

- **Οι Πέρσες εμφανίζονται στο Αιγαίο. Ο Αλκιβιάδης συμβουλεύει τους Πέρσες να διατηρήσουν τον πόλεμο ανάμεσα σε Αθήνα και Σπάρτη.**
- **Οι Πέρσες προσφέρουν χρήματα στους Σπαρτιάτες και εκείνοι ναυπηγούν ισχυρό στόλο και διεκδικούν την κυριαρχία στο Αιγαίο.**
- **Οι Σπαρτιάτες → πολιτική συμμαχία με τους σατράπες της περσικής αυτοκρατορίας** (κυριαρχία βασιλιά στις ελληνικές πόλεις με χρηματικά ανταλλάγματα). **Οι Σπαρτιάτες απέσπασαν από την αθηναϊκή συμμαχία τη Χίο, Ερυθρές και Κλαζομενές**.
- Ο **Λύσανδρος** αναλαμβάνει την ηγεσία του σπαρτιατικού στρατού, ενώ οι Αθηναίοι βρισκόμενοι σε αμηχανία **ανακαλούν τον Αλκιβιάδη και του αναθέτουν την αποστολή να αντιμετωπίσει τον Λύσανδρο.**

Προς την κατάλυση της δημοκρατίας του 411 π. Χ.

- Μετά την ήττα των Αθηναίων στη Σικελία οι Πέρσες παρεμβαίνουν στον ελληνικό εμφύλιο. Ο **Τισσαφέρνης και ο Φαρνάβαζος** επιζητούν τη συνεργασία της **Σπάρτης** στην Ιωνία.
- Στην Αθήνα δημιουργείται ένα νέο κυβερνητικό όργανο, το οποίο αποτελείται από δέκα μέλη που ονομάζονται ***Πρόβουλοι*** (ένας ήταν ο Σοφοκλής). Έργο τους - χρονικά απεριόριστο - είναι η **εξέταση των προτάσεων νόμου που υποβάλλονται στη Βουλή και στην Εκκλησία του Δήμου**. Με αυτή τη μεταρρύθμιση **εξασθενεί ο θεσμός της Βουλής** που είχε δημιουργήσει ο Κλεισθένης και ενισχύονται οι ολιγαρχικοί.
- **Το 412 π. Χ.** η **Χίος**, οι **Κλαζομενές** και οι **Ερυθρές** και στη συνέχεια η **Ρόδος** αποστατούν. Οι Αθηναίοι στέλνουν ισχυρές δυνάμεις για να αποκαταστήσουν την τάξη. Αρχίζουν να πολιορκούν τη Χίο.
- **Οι ολιγαρχικοί αποστέλλουν στην Αθήνα τον Πείσανδρο** για να προετοιμάσει την μεταβολή του πολιτεύματος.
- Ο Ευριπίδης παρουσιάζει: *Ηλέκτρα*, *Ελένη*, *Ανδρομέδα*.

Η επανάσταση του 411 π. Χ.

- Κατά το **Θουκυδίδη** η επανάσταση ήταν αποτέλεσμα των μηχανορραφιών του Αλκιβιάδη. Ο **Αλκιβιάδης δραπέτευσε** από την Σπάρτη (λόγω των ερωτικών σχέσεων με τη γυναίκα του βασιλιά Άγη και κατέφυγε στον Τισσαφέρνη, **από τον οποίο πήρε υπόσχεση για χρηματική βοήθεια με τον όρο η πόλη να αλλάξει το δημοκρατικό πολίτευμά της.** Αυτό το μήνυμα έστειλε στους Αθηναίους στρατηγούς που βρίσκονταν στη Σάμο, οι οποίοι έστειλαν πρέσβη στην Αθήνα τον Πείσανδρο.
- Οι Αθηναίοι άκουσαν με σκεπτικισμό το μήνυμα και έστειλαν **τον Πείσανδρο** στον **Τισσαφέρνη,** ο οποίος είχε πλησιάσει πάλι τους Σπαρτιάτες. Όταν ο Πείσανδρος επέστρεψε (είχε καταλάβει ότι τα πράγματα ήταν διαφορετικά από ότι τα παρουσίασε ο Αλκιβιάδης) η **αντιδημοκρατική συνωμοσία** ήταν ήδη έτοιμη.

Προς την κατάλυση της δημοκρατίας του 411 π. Χ.

- Όλοι είχαν πληγεί από τον πόλεμο και ήθελαν ένα καθεστώς που θα προστάτευε τα συμφέροντά τους

1. **ζητούσαν κατάργηση των μισθών**
2. **περιορισμό της πρόσβασης στα πολιτικά λειτουργήματα**
3. **προσιτά μόνο σε αυτούς που μπορούσαν να αντιμετωπίζουν τα έξοδά τους.**

Η κατάλυση της δημοκρατίας (411 π. Χ.)

- Κάποιοι αριστοκρατικοί κύκλοι οργάνωναν δολοφονίες δημοκρατικών, δημιουργούσαν κλίμα καχυποψίας και τρόμου στην πόλη.
- Όταν κατάλαβαν ότι δε θα έρθει βοήθεια από τον **Τισσαφέρνη, διεύρυναν την επιτροπή του 413/2** των *προβούλων* με 20 νέα μέλη (σύνολο 30).
- Επίσης συγκάλεσαν την ***εκκλησία του δήμου*** (στον Κολωνό και όχι στην Πνύκα) που πιεζόμενη **ψήφισε κατάλυση συνταγματικών** εγγυήσεων εναντίον παρανομιών, **κατάργηση όλων των μισθών** (με εξαίρεση τους στρατιωτικούς) την παραίτηση όλων των εν ενεργεία αξιωματούχων και **αντικατάσταση της βουλής των 500 από συμβούλιο 400** (= το πρώτα 100 μέλη θα ορίζονταν από 5 εκλεγμένους προέδρους και στη συνέχεια οι 100 θα όριζαν τους άλλους 300).
- **Συντάχτηκε κατάλογος 5000 πολιτών που θα διατηρούσαν την *πολιτεία*, πλήρη πολιτικά δικαιώματα.**

Το 411 π. Χ.

- Στην Αθήνα οι **400** δεν παρέδωσαν την εξουσία στους 5.000, που θα διαφύλατταν την ασφάλεια της πόλης. Με την καθοδήγηση του **Θηραμένη, μετριοπαθή ηγέτη των ολιγαρχικών,** οι οπλίτες έδιωξαν τελικά τους 400.
- Για λίγους μήνες η **Αθήνα κυβερνήθηκε από τους 5.000 που διατήρησαν το ολιγαρχικό μέτρο,** την κατάργηση της αμοιβής των δημοσίων αξιωμάτων και άρχισαν διαπραγματεύσεις με αυτούς στην Σάμο.
- Ο Σπαρτιάτης **Μίνδαρος** πηγαίνει με στόλο στον Ελλήσποντο για να **προκαλέσει αποστασίες των πόλεων που ανήκαν στην αθηναϊκή συμμαχία.**
- Ναυμαχία και νίκη των Αθηναίων εναντίον του στο Κυνός Σώμα.
- Με αυτό το γεγονός ολοκληρώνεται η διήγηση του ιστορικού Θουκυδίδη. Τα γεγονότα που διαδραματίζονται μέχρι το τέλος του πολέμου τα καταγράφει ο **Ξενοφών** στα ***Ελληνικά***.

Η επανάσταση του 411 π. Χ.

- Όταν ο στόλος που ήταν στη **Σάμο** έμαθε τα συμβάντα καθήρεσε τους ύποπτους για ολιγαρχική συμπάθεια στρατηγούς και εξέλεξε νέους, τον δημοκρατικό **Θρασύβουλο** (φίλο του Αλκιβιάδη, τον οποίο και ανακάλεσε) και τον **Θρασύλο.** Ο Θρασύβουλος, ο Αλκιβιάδης και ο Θρασύλος θα σημειώσουν σημαντικές επιτυχίες τα δύο επόμενα έτη.
- **η αντίδραση της στρατιάς δείχνει ότι η πόλη, μια ανθρώπινη κοινότητα *των πολιτών*, μπορεί να ανασυσταθεί οπουδήποτε ακόμα και μέσα σε ένα εκστρατευτικό σώμα.**

Ακόλουθα γεγονότα

- **Το 410 π. Χ.** Νίκη των Αθηναίων εναντίον των Σπαρτιατών στην πεζο-ναυμαχία της Κυζίκου.
- **Οι Αθηναίοι απορρίπτουν την πρόταση των Σπαρτιατών για ειρήνη**, η οποία προέβλεπε την ανταλλαγή της Δεκέλειας με τα Κύθηρα και την Πύλο και τη διατήρηση του *status quo*. Την ίδια εποχή οι δημοκρατικοί υπό τον Κλεοφώντα αποκαθιστούν την παλιά ριζοσπαστική δημοκρατία.
- **Το 409 π. Χ.** Αρχίζουν ξανά οι εργασίες ανέγερσης του **Ερεχθείου,** δίνοντας τη δυνατότητα σε πολλούς πολίτες να εργαστούν.

Ακόλουθα γεγονότα

- **Ο Αλκιβιάδης ανακτά τη Χαλκηδόνα, το Βυζάντιο και τα στενά του Βοσπόρου**.
- Ο Σοφοκλής παρουσιάζει το έργο *Φιλοκτήτης*.
- Ο Ευριπίδης παρουσιάζει το έργο *Ορέστης*.
- **Το 408 π. Χ.** (καλοκαίρι) **ο Αλκιβιάδης γίνεται δεκτός με ενθουσιασμό στην Αθήνα.**
- Ο Λύσανδρος αποβιβάζεται στη Μικρά Ασία.

Η ναυμαχία των Αργινουσών (406 π. Χ.)

- Μετά την **ήττα του αθηναϊκού στόλου στο Νότιον** της Σάμου το **407 π. Χ.** ο Αλκιβιάδης δεν επέστρεψε στην Αθήνα, γιατί φοβήθηκε μήπως κατηγορηθεί ξανά. Αφήνει τη στρατηγία και καταφεύγει στη Φρυγία.
- Ο διάδοχός του **Κόνων αποκλείστηκε στη Μυτιλήνη από τον Λύσανδρο.**
- Τότε η Αθήνα **επιστράτευσε ακόμα και δούλους** υποσχόμενη την απελευθέρωσή τους. Ο στόλος έσπευσε σε βοήθεια του Κόνωνα και τελικά πέτυχαν να νικήσουν τους Σπαρτιάτες στα ανοιχτά των **Αργινουσών το 406**.
- Τη νύχτα ξέσπασε τρικυμία και δεν μπόρεσαν να περισυλλέξουν τα πληρώματα των βυθισμένων πλοίων → οδηγήθηκαν σε δίκη στη *Εκκλησία* και καταδικάστηκαν καταδικάζει σε θάνατο οι υπεύθυνοι.

Η ναυμαχία των Αργινουσών

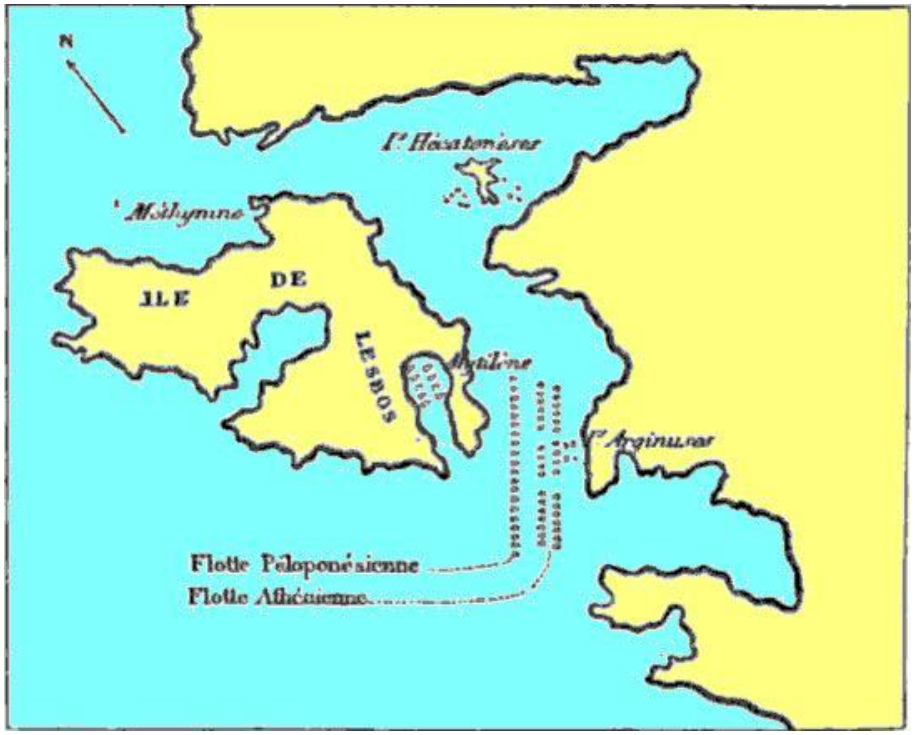

Σχεδιαστική αναπαράσταση με τον τρόπο παράταξης των αντιπάλων κατά την ναυμαχία των Αργινουσών (406 π. Χ.) (http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arginuses-color.JPG)

Χαρακτηριστικά τελικής φάσης

Μια δημοκρατία αποφασιστική:

- ψήφιση νόμου εναντίον όποιου επιχειρούσε να ανατρέψει το καθεστώς.
- καθιερώνει τη *διωβελία,* επίδομα 2 οβολών προς τους φτωχούς.
- προσπαθεί να κρατήσει τις κτήσεις της στο Αιγαίο (συμμαχία Λύσανδρου και Κύρου).
- από την άνοιξη του 410 π. Χ. **χάρη στον Αλκιβιάδη** οι Αθηναίοι πήραν πίσω **κάποιες κτήσεις τους στον Ελλήσποντο** και **εισέπρατταν ξανά διόδια από τα διερχόμενα πλοία** → ο Αλκιβιάδης μπορούσε να επιστρέψει στην Αθήνα, όπου επανεκλέχτηκε στρατηγός με πρόσθετες εξουσίες για να συνεχίσει στο Αιγαίο τις επιχειρήσεις.

Τα γεγονότα της τελικής φάσης του πολέμου

- **Το 406 π. Χ.** Θάνατος Ευριπίδη και Σοφοκλή.
- **Το 405 π. Χ.** Ο Διονύσιος ο Α΄ γίνεται τύραννος των Συρακουσών.
- **Ήττα των Αθηναίων στους Αιγός Ποταμούς.**
- Ο Αρταξέρξης Β΄ ο Μνήμων αναγορεύεται Μέγας Βασιλεύς των Περσών (405-358 π. Χ.).
- Ο Αριστοφάνης παρουσιάζει το έργο *Βάτραχοι*.
- **403 π. Χ.** Αποκατάσταση της δημοκρατίας στην Αθήνα από τον **Θρασύβουλο**. Ο Ευκλείδης επώνυμος άρχοντας στην Αθήνα.
- Σοφοκλής παρουσιάζει το έργο *Οιδίπους Τύραννος*.

Ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς

Σχεδιαστική αναπαράσταση με τις θέσεις των στρατοπέδων Αθηναίων και Σπαρτιατών.
(http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arginuses-color.JPG)

Το τέλος του πολέμου

- Κατά τον Ξενοφώντα: κλίμα φόβου και νευρικότητας κυριαρχούσε στην Αθήνα που θα γίνει εντονότερο, όταν πληροφορηθούν ότι ο Λύσανδρος συνέτριψε τον αθηναϊκό στόλο στα ανοιχτά των **Αιγός Ποταμών το 405 π. Χ**.

  Στη συνέχεια κατέλαβε το **Βυζάντιο και τη Χαλκηδόνα,** όπου εγκατέστησε φρουρές και τέλος τον Οκτώβρη έφτασε **έξω από τον Πειραιά**. → **η Αθήνα** αντιμετώπιζε πρόβλημα **επισιτισμού** και τα εδάφη της είχαν δηωθεί → αποδοχή Σπαρτιατικών αξιώσεων: (Μάρτιος 404 π. Χ.)

  - **κατεδάφιση Μακρών Τειχών,**
  - **παράδοση στόλου (εκτός από 12 τριήρεις),**
  - **προσχώρησης στη Σπαρτιατική συμμαχία και**
  - **διάλυση συμμαχίας της Δήλου**

Το νέο πολίτευμα: οι τριάκοντα τύραννοι (404 π. Χ.)

- Κάποιος Δρακοντίδης πρότεινε στη συνέλευση να οριστεί μια **επιτροπή από 30 μέλη** που θα επεξεργαζόταν το νέο πολίτευμα (***πολιτεία***).
- Για να γίνει δεκτή η πρόταση του παρενέβη προσωπικά ο **Λύσανδρος** που απείλησε με λύση της ειρήνης.
- Έτσι δημιουργήθηκε μια ομάδα **30** ατόμων, φίλων του **Θηραμένη** και του **Κριτία**, για να συντάξουν το νέο πολίτευμα.
- **Το νέο πολίτευμα**: οι Αθηναίοι καταργούσαν τους μισθούς, περιόρισαν το σώμα των πολιτών **σε 3.000**, ο κατάλογος των οποίων θα απαρτιζόταν από τους 30.
- Στην πράξη οι 30 ήταν απόλυτοι κύριοι της πόλης και ξεφορτώνονταν όλους στους εναπομείναντες δημοκρατικούς. Το μένος τους ξέσπασε κυρίως στους πλούσιους μετοίκους.

Το νέο πολίτευμα: οι τριάκοντα τύραννοι

- Επίσης εγκατέστησαν **10μελή επιτροπή στον Πειραιά,** γιατί εκεί ο πληθυσμός του ήταν παραδοσιακά προσηλωμένος στη δημοκρατία.
- Οι βιαιότητές τους έφεραν συγκρούσεις μέσα στην ομάδα των 30, θανατώνεται ο **Θηραμένης,** ενώ οι δημοκρατικοί ανασυγκροτήθηκαν γύρω από τον **Θρασύβουλο**, που κατέλαβε το φρούριο της **Φυλής** και αμέσως μετά κυρίευσε τον Πειραιά, όπου οι 10 είχαν χάσει τον έλεγχο.
- Σε μια σύγκρουση **σκοτώθηκε ο Κριτίας,** ενώ οι 30 κατέφυγαν στην Ελευσίνα αφήνοντας τη διοίκηση στα **χέρια των 3000 πολιτών**. Μετά από πάλη ανάμεσα σε *αυτούς της πόλης (ολιγαρχικούς)* και *αυτούς του Πειραιά* (*δημοκρατικούς*) και με τη βοήθεια του Παυσανία θα **επικρατήσουν οι δημοκρατικοί**. Εκτός από τους **30**, τους **10** του Πειραιά και τους **11** που είχαν αστυνομικά καθήκοντα **κανένας άλλος δε θα λογοδοτήσει**.

Το τίμημα του πολέμου

- Το καλοκαίρι του 403 π. Χ. η δημοκρατία είχε αποκατασταθεί στην Αθήνα αλλά **η Αθήνα** ήταν η μεγάλη **ηττημένη, χωρίς τείχη και στόλο**, δια της βίας **σύμμαχος της αντιπάλου της** και με **χαμένο το Αιγαίο** που τώρα ελεγχόταν από τις φρουρές των Σπαρτιατών.
- **Η Σπάρτη** είχε ακριβοπληρώσει τη νίκη της: μεγάλες απώλειες οπλιτών, οι ανάγκες την οδήγησαν να παραιτηθεί από την **ηθική της** που ήταν και η δύναμή της, να δεχτεί τη βοήθεια του βασιλέα και ανοίξει την πόρτα της στη '**φιλοχρηματία**'.
- Οι **άλλες πόλεις** είχαν μεγάλες απώλειες, έζησαν πολλές συγκρούσεις ανάμεσα σε δημοκρατικούς και ολιγαρχικούς, πλούσιους και φτωχούς (συγκρούσεις που θα οξυνθούν στον επόμενο αιώνα).
- Ο Πελοποννησιακός πόλεμος **ήταν μια μεγάλη καμπή** στην ιστορία των ελληνικών πόλεων της κλασικής εποχής.

Οι *Μύριοι*

- **Το 401 π. Χ. Ο Κύρος ο Νεότερος** εκστρατεύει κατά του αδελφού του **Αρταξέρξη του Β΄**, αλλά σκοτώνεται κατά τη διάρκεια της μάχης στα Κούναξα.
- Στο στρατό του Κύρου συμμετείχαν και 13.000 Έλληνες, ανάμεσά τους 700 Σπαρτιάτες. Οι *Μύριοι*, οι Έλληνες μισθοφόροι με αρχηγούς τον Σπαρτιάτη Κλέαρχο αρχικά και τον Αθηναίο Ξενοφώντα στη συνέχεια, κατόρθωσαν να φτάσουν κοντά στην Τραπεζούντα (400 π. Χ.) χωρίς απώλειες. Το κατόρθωμα αυτό περιγράφει ο ίδιος ο Ξενοφώντας στο έργο του ***Κύρου Ανάβασις.***
- Η εμφύλια αυτή σύγκρουση των δύο αδελφών δείχνει στους Σπαρτιάτες και τους άλλους Έλληνες ότι **τα θεμέλια της περσικής αυτοκρατορίας είναι σαθρά**.

Βιβλιογραφία

- Mosse, Cl. – An. Schnapp – Gourbeillon, *Επίτομη Ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας* (2000-31 π. Χ.), Μτφρ. Λ. Στεφάνου. Αθήνα, εκδ. Παπαδήμα 2010.
- Θουκυδίδης, *Ιστορίαι* Ε & Στ
- Ξενοφών, *Ελληνικά* Ι
- Ξενοφών, *Κύρου Ανάβασις*
- Πλούταρχος, *Βίοι Παράλληλοι* (Νικίας, Αλκιβιάδης)

Τέλος Ενότητας

BY NC SA

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΕΣΠΑ 2007-2013
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης